

14 באוגוסט, 2023

לכבוד

משרד התקשורת,

משרד המשפטים,

א.ג.נ.,

הנידון: הסתייגויות להצעת חוק התקשורת (שידורים), התשפ"ג-2023

שלום רב,

אנו, החתומות/ים מטה, בשם **האגודה הישראלית לתקשורת** – הארגון המקצועי של חוקר/יות התקשורת בישראל – מבקשים בזאת להביע מספר הסתייגויות להצעת חוק התקשורת (שידורים), התשפ"ג-2023. **האגודה הישראלית לתקשורת**, הפועלת כעמותה רשומה מספר 580270866 מתאריך 1 בנובמבר 1995, היא היחידה מסוגה בארץ. האגודה מאגדת כמאתיים חוקרות/חוקרים ומרצות/מרצים לתקשורת בכל המוסדות להשכלה גבוהה בישראל. היא נועדה לקדם את חקר התקשורת והוראתה, לחזק את הבסיס המדעי של חקר התקשורת ותחומי ידע משיקים ולעודד שיח ציבורי ודמוקרטי בסוגיות אלו. חברי/ות האגודה חוקרות/ים ומלמדות/ים נושאים מגוונים בהם ישנם יחסים הדדיים בין התקשורת לבין תחומי חיים רבים.

האגודה הישראלית לתקשורת מצהירה כי היא מתנגדת להצעת החוק באופן שבו היא מנוסחת כעת, שכן היא מעלה את החשש לאפשרות של שליטה פוליטית ישירה. יישומה של הצעת החוק עלול להוביל לפגיעה בחופש התקשורת והעיתונות, שהוא ערך מרכזי ועמוד התווך של מדינה דמוקרטית. להלן מפורטים נימוקינו.

השידור הציבורי

בהתייחס לשידור הציבורי, **האגודה הישראלית לתקשורת** מציעה הסתייגויות בשני רבדים. ההסתייגות הראשונה מתמקדת בתחום אסדרת הרדיו. תזכיר החוק מציין כי בעתיד הקרוב צפוי להתפרסם תזכיר נוסף שישלים את אסדרת תחום הרדיו והכפפתו לפעילות משרד התקשורת. לא ניתן לקבל את המשך החקיקה הנוכחית ללא הבנה יסודית של השלכותיה על הרדיו הארצי. רדיו זה, שהינו רדיו ציבורי, עלול להיפגע אנושות בשל פריסתו על תדרים אותם כבר הצהיר משרד התקשורת כי יפקיע לטובת בעלות מסחרית. פגיעה זו עלולה להתבטא הן בתכנים המוצעים על ידי התאגיד והן בכוח האדם המועסק כיום בתאגיד. על אף טענותיו של שר התקשורת כי מדובר בהליכים שיעודדו מגוון ותחרות בשוק התקשורת; בפועל, מחקרים מראים כי ערוצי תקשורת ציבוריים בדמוקרטיה מבטיחים נגישות, עצמאות והימנעות מאפליה. הם נוטים להיות חופשיים יותר מהטיות כלכליות ופוליטיות

לעומת כלי תקשורת מסחריים בבעלות פרטית ואף מכוננים שוק דעות מגוון יותר. לפיכך, הסתייגותנו מבקשת לפרוס כבר בשלב זה של החקיקה את תוכניות אסדרת הרדיו, שכן בלעדיה לא ניתן לדון באסדרת תכנים ובעלויות בשוק התקשורת.

ההסתייגות השנייה עוסקת באספקת תכני השידור הציבורי, ארכיוניים ועכשוויים, לכל ספק תכנים ישראלי בלא תמורה. הסתייגותנו נוגעת לעניין פגיעה בהפקות המקור והכנסות התאגיד, שכן ספקי התוכן בישראל הם גורמים מסחריים, ואין סיבה שאלו יתעשרו על חשבון הציבור. משמעותו של צעד זה היא עיקור ההפרדה שבין השידור הציבורי לבין הדרג הפוליטי. תכני התאגיד הציבורי הינם בראש ובראשונה קניינו הרוחני של הציבור, ואין על הציבור לוותר על קניין זה לטובת חברות מסחריות ובעלי הון. פגיעה בעצמאות הכלכלית של התאגיד משמעה פגיעה בתוכן המופק בשידור הציבורי. מחקרים מראים כי עצמאות השידור הציבורי קשורה קשר הדוק בחופש אזרחי, עושר כלכלי ומדדי חוזקה של דמוקרטיה. אין כל עוררין כי תכני התאגיד צריכים להיות מונגשים לציבור בקלות וללא כל עלות, אך מהלך זה כבר נעשה כיום באמצעות אתר התאגיד וכן באמצעות פלטפורמות מדיה חברתיות, המופעלות על ידי התאגיד. אומנם יש מקום לדון בהנגשת התכנים הארכיוניים במלואם בצורה חופשית מתשלום; אך ברור כי הנגשה זו אינה צריכה להיעשות על ידי גופים מסחריים מוכוונים רווח.

מועצת הרשות לתקשורת משודרת

בדברי ההסבר לתזכיר החוק (סעיף ב' 1) מובהר שהרשות החדשה תהיה בלתי תלויה, בעלת יכולות מקצועיות ותוקם מתוך שאיפה לעצמאות בפעילותה. אלא שהצעת מבנה המועצה ותקצוב הרשות מעמידים בספק את עצמאותה ואת יכולתה לשמש חיץ חיוני בין אמצעי התקשורת לבין הדרג הפוליטי, כפי שמקובל בתפיסת אסדרת התקשורת במדינות המערב הדמוקרטיות. לפי החוק המוצע, שלושה חברי מועצה ושני נציגי ציבור ימונו על ידי שרי הממשלה, שלושה נציגי ציבור ימונו על ידי השרים לפי המלצת ועדת איתור שהרכבה ייקבע על ידי נציגי הממשלה, ויו"ר המועצה ייבחר על ידי השר לאחר המלצה של ועדה המורכבת מנציגי הממשלה ובאישור הממשלה. כן נקבע, שארבעה מתוך תשעת החברים יהיו עובדי מדינה. זהו מנגנון המבטיח שליטה ממשלתית מוחלטת על מינוי חברי המועצה, הרכבה ופעילותה ומהווה נסיגה מהמצב הנוהג כיום ברשות השנייה, שהוקמה כתאגיד סטטוטורי עצמאי וחברי מועצתה ממונים לאחר התייעצות עם גופים אזרחיים, ואף מהשיטה שנקבעה למינוי מועצת תאגיד השידור הציבורי.

מנגנון התקצוב לרשות החדשה, כפי שנקבע בהצעת החוק, יצור רשות שתקציבה אינו ידוע ותלוי כל שנה בהחלטת ממשלה ובהעברת התקציב השנתית. רשות שתהיה חסרת יכולת תכנון לטווח ארוך, ושלמעשה תהייה נטולת עצמאות ותלויה לחלוטין ברצונה הטוב של הממשלה.

הפקות מקור

השקעה ממשלתית בהפקה מקורית לשידורי OTT (שירות המאפשר צפייה בתכנים דרך האינטרנט) מממלאת תפקיד מכריע בטיפוח תעשיית בידור משגשגת ומגוונת. על ידי הקצאת כספים להפקות אלו, ממשלות יכולות לעורר צמיחה כלכלית, לקדם ביטוי תרבותי ולתמוך במגזר היצירתי המקומי. כך, למשל, השקעות בהפקות מקור לסדרות טלוויזיה לשידורי OTT הפכו להיבט משמעותי בתעשיית הבידור, כאשר גופי שידור במדינות שונות מקצים חלק מהמיסים שלהם למימון פרויקטים כאלה. השקעות אלו משרתות מטרות מרובות, כדוגמת פיתוח כלכלה מקומית, קידום מגוון תרבותי ומשיכת קהל בין-לאומי. הפקה מקורית של סרטי תעודה, למשל, מסייעת להבנת המציאות והחברה בהן היא מיוצרת. עד היום חויבו ערוצי התקשורת המרכזיים להשקיע 40% מהכנסותיהם ביצירת מקור. אסור שהשיעור ירד ל-12% בלבד. לפיכך, המלצתה של **האגודה הישראלית לתקשורת** היא להרחיב את ההשקעה בסרטי תעודה והפקות מקור ולאפשר להצלחות להרחיב את ההשקעה בהפקות מוכחות ומוצלחות, הממשיכות לממן את עצמן בבחינת הדברים עובדים.

הפקות מקור לילדים

בתזכיר חוק התקשורת דגן בסעיף הפקות המקור בוטלה החובה למכסות הפקות מקור בתוכן לילדים, ונותרה הגדרה כללית ומופחתת של מכסות הפקות מקור. **האגודה הישראלית לתקשורת** מצביעה על הצורך ליחד תוכן לגיל רך, לילדים ולנוער, משום שבפועל עלולים הגופים המסחריים להעדיף ולהפנות התקציבים לקהל הרחב ביותר ובתכנים הפופולריים ביותר. כך ייפגעו התכנים המקוריים בעברית בכלל, ואלו המיועדים בעבור ילדים ובני נוער ישראלים בפרט. בעידן של ריבוי ערוצי זמינים מכל מקום בעולם, זו עלולה להיות פגיעה אנושה בילדי ישראל כולם.

הצעתנו היא כדלקמן: שימור חובת יצירות מקור והשקעה בתכנים לגיל הרך, לילדים ולבני נוער. שיתוף ושיקוף קבוצות שונות (גם של ילדים) על המסך וחיזוק הישראליות הרב-תרבותית על כל גווניה. לפיכך חשוב להסדיר במסגרת החוק יצירה של תכנים ישראלים ושידור של תכנים מחוץ לארץ המותאמים לגיל רך, ילדים ונוער. וזאת תוך הבנת הצורך בערוצי ילדים ונוער ייעודיים עם חומרים איכותיים ולא מתחנפים.

ובזאת באנו על החתום (לפי סדר א-ב):

ד"ר **מתן אהרוני**, חבר הוועד המנהל של **האגודה הישראלית לתקשורת**, חוקר ומרצה לתקשורת, אוניברסיטת אריאל.

מר **יניב ביטון**, דוקטורנט לתקשורת, אוניברסיטת בר-אילן.

ד"ר **עלינא ברנשטיין**, חוקרת ומרצה לתקשורת, המכללה למנהל ואוניברסיטת תל אביב.

ד"ר **יובל גוז'נסקי**, ראש המחלקה לתקשורת, מכללת ספיר, חבר הוועד המנהל של **האגודה הישראלית לתקשורת** ועורך כתב העת **מסגרות מזיה**.

גב' **טניה זילברשטיין**, רכזת **האגודה הישראלית לתקשורת**, דוקטורנטית באוניברסיטת בן גוריון.

ד"ר **ארנת טורין**, חברת הוועד המנהל של **האגודה הישראלית לתקשורת**, מרצה לתקשורת, מכללת גורדון.

ד"ר **איה ידלון**, חברת הוועד המנהל של **האגודה הישראלית לתקשורת**, מרצה וחוקרת תקשורת, אוניברסיטת בר-אילן.

עו"ד **טל כהן**, דוקטורנטית לתקשורת, אוניברסיטת תל אביב.

גב' **ליאורה כהן**, משפטנית. בעלת תואר מאסטר בתקשורת, אוניברסיטת חיפה.

פרופ' **אזי לב און**, מרצה וחוקר בבית הספר לתקשורת, אוניברסיטת אריאל.

ד"ר **אורלי מלמד**, מרצה וחוקרת לתקשורת, אוניברסיטת בר-אילן וסמינר הקיבוצים, ראשת קהילת אוריינות תקשורת, מדיה ומידע **באגודה הישראלית לתקשורת**.

עו"ד **הילה נדב**, דוקטורנטית, אוניברסיטת אריאל.

פרופ' **הלל נוסק**, חוקר תקשורת, ראש מכון דן שומרון לחקר חברה, ביטחון ושלוש, המכללה האקדמית כנרת בעמק הירדן, יו"ר **האגודה הישראלית לתקשורת** לשעבר.

גב' **ורד פריאנטה קורלנדר**.

ד"ר **עמית קמה**, יושב ראש **האגודה הישראלית לתקשורת**, חוקר ומרצה לתקשורת, מכללת עמק יזרעאל.

ד"ר **איבנה רטנר**, מרצה לתקשורת, מכללת גורדון, ראשת פורום אוריינות קולנוע ומדיה במכון מופ"ת.

ד"ר **משה שוורץ**, מרצה וחוקר, אוניברסיטת בן גוריון בנגב ובמכללה למנהל.